

Tursunbaeva Munira Otavulla qizi

Jizzax shahar IIB voyaga yetmaganlar va yoshlar bilan ishlash guruhi katta inspektori kapitan

VOYAGA YETMAGANLARGA NISBATAN SODIR ETILADIGAN TAZYIQ VA ZO'RAVONLIKLARNI OLDINI OLISH BORASIDA TASHKILOTLAR BILAN HAMKORLIKNI TAKOMILLASHTIRISH CHORALARI

Annotatsiya

Mazkur maqolada voyaga yetmaganlarga nisbatan sodir etiladigan tazyiq va zo'ravonlikni oldini olish borasida tashkilotlar bilan hamkorlikni takomillashtirishning ahamiyati va usullari tahlil qilinadi. Maqolada, huquqni muhofaza qilish, ijtimoiy xizmatlar, ta'lim muassasalari, sog'liqni saqlash va nohukumat tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning samarali modelini yaratishning zarurligi ta'kidlanadi. Shuningdek, voyaga yetmaganlarni himoya qilish uchun mavjud muammolarni aniqlash, profilaktika ishlari va rehabilitatsiya dasturlarini ishlab chiqish usullari ko'rib chiqiladi. Tashkilotlar o'rtasidagi yaxshilangan hamkorlik, yoshlarning huquqlarini himoya qilish, ularni tazyiq va zo'ravonlikdan saqlash, shuningdek, ularga ijtimoiy qo'llab-quvvatlash ta'minlashga qaratilgan kompleks chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi. Maqola bu sohada amalga oshirilishi lozim bo'lgan takliflar va tavsiyalarni ishlab chiqadi.

Kalit so'zlar: *Voyaga yetmaganlar, tazyiq, zo'ravonlik, himoya, tashkilotlar bilan hamkorlik, huquqni muhofaza qilish, ijtimoiy xizmatlar, ta'lim muassasalari, sog'liqni saqlash, nohukumat tashkilotlari, profilaktika, rehabilitatsiya, yoshlarning huquqlari, qo'llab-quvvatlash, jamiyatda xavfsizlik.*

МЕРЫ ПО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ СОТРУДНИЧЕСТВА С ОРГАНИЗАЦИЯМИ ПО ПРЕДОТВРАЩЕНИЮ ПРИТЕСНЕНИЙ И НАСИЛИЯ В ОТНОШЕНИИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ

Турсунбаева Мунира Отавулловна

Старший инспектор группы по делам несовершеннолетних и молодежи

УВД города Джизак капитан

Аннотация

В данной статье будет проанализирована важность и методы совершенствования сотрудничества с организациями по предотвращению домогательств и насилия в отношении несовершеннолетних. В статье подчеркивается необходимость создания эффективной модели сотрудничества между правоохранительными органами, социальными службами, образовательными учреждениями, здравоохранением и неправительственными организациями. Также будут рассмотрены методы выявления существующих проблем, профилактической работы и разработки программ реабилитации для защиты несовершеннолетних. Улучшение сотрудничества между организациями предполагает комплекс мер, направленных на защиту прав молодежи, защиту их от притеснений и насилия, а также обеспечение им социальной поддержки. В статье вырабатываются предложения и рекомендации, которые должны быть реализованы в этой области.

Ключевые слова: несовершеннолетние, домогательства, насилие, защита, сотрудничество с организациями, правоохранительные органы, социальные службы, образовательные учреждения, здравоохранение, неправительственные организации, профилактика, реабилитация, права молодежи, поддержка, безопасность в обществе.

MEASURES TO IMPROVE COOPERATION WITH ORGANIZATIONS TO PREVENT HARASSMENT AND VIOLENCE AGAINST MINORS

Tursunbaeva Munira Otavulla daughter

Senior Inspector of the Group for Minors and Youth Affairs of the Department of Internal Affairs of the city of Jizzakh Captain

Abstract

This article will analyze the importance and methods of improving cooperation with organizations to prevent harassment and violence against minors. The article emphasizes the need to create an effective model of cooperation between law

enforcement agencies, social services, educational institutions, healthcare and non-governmental organizations. Methods of identifying existing problems, preventive work and the development of rehabilitation programs for the protection of minors will also be considered. Improving cooperation between organizations involves a set of measures aimed at protecting the rights of young people, protecting them from harassment and violence, as well as providing them with social support. The article develops proposals and recommendations that should be implemented in this area.

Keywords: *minors, harassment, violence, protection, cooperation with organizations, law enforcement agencies, social services, educational institutions, healthcare, non-governmental organizations, prevention, rehabilitation, youth rights, support, security in society.*

Kirish

Voyaga yetmaganlarga nisbatan sodir etiladigan tazyiq va zo'ravonlik jamiyatda haligacha mavjud bo'lib, bu muammo yoshlarning ruhiy va jismoniy salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ularning huquqlari va xavfsizligi ta'minlanmagan bo'lsa, bu yoshlarni nafaqat jamiyatdan chetlashtiradi, balki kelajakda ular uchun jiddiy psixologik va ijtimoiy muammolarga sabab bo'lishi mumkin. Bugungi kunda, voyaga yetmaganlarni zo'ravonlikdan himoya qilish uchun nafaqat davlat tashkilotlari, balki turli ijtimoiy, huquqiy va ta'lim muassasalari ham o'zgarishlar kiritish zarurligini anglamoqda.

Zo'ravonlik va tazyiqning oldini olish va unga qarshi kurashish borasida tashkilotlar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish juda muhim ahamiyat kasb etadi. Maqsad, voyaga yetmaganlarga nisbatan tazyiq va zo'ravonlikni kamaytirish va ularga to'liq himoya ta'minlashdir. Bu jarayonda huquqni muhofaza qilish, ijtimoiy xizmatlar, ta'lim tizimi, sog'liqni saqlash va nohukumat tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning samaradorligi kutilgan natijalarni berishi mumkin.

Ushbu maqolada, voyaga yetmaganlarga nisbatan sodir etiladigan zo'ravonlik va tazyiqning oldini olish yo'lida tashkilotlar bilan hamkorlikni

takomillashtirish bo'yicha zarur chora-tadbirlar va ularning samaradorligi ko'rib chiqiladi. Maqsad, bu sohada tizimli yondashuvni rivojlantirish va voyaga yetmaganlarni himoya qilish uchun samarali va barqaror mexanizmlar yaratishdir.

TADQIQOT NATIJALARI

Bilamizki, yurtimiz ham yoshlar mamlakati hisoblanadi. Aholining 60foizi yoshlar hisoblanadi. Shundan xulosa qilib aytishimiz mumkinki voyaga yetmagan yoshlar yurtimizda ko'p. Shu sababli ham voyaga yetmaganlarning huquqlarini ta'minlash va himoya qilishga qaratilgan ko'plab ishlar amalga oshirilmoqda. Bunga misol qilib O'zbekiston ham Bola huquqlari to'g'risidagi konvensiyani qabul qilgan. Bundan tashqari Inson huquqlari bo'yicha vakilning birinchi o'rinbosari Bola huquqlari bo'yicha vakil hisoblanadi. Yuqoridagilardan ko'rishimiz mumkinki, yurtimizda ham yoshlarga berilgan e'tibor nihoyatda katta. Bugungi kunda davlatimiz tomonidan yoshlar uchun yaratib berilgan bir qator imkoniyatlarga qaramay, ular o'rtasidagi sodir etilayotgan jinoyatchilik masalasi keng jamoatchilikni jiddiy tashvishga solmoqda. Ayniqsa bu yoshlar orasida voyaga yetmagan shaxslar o'rtasida ko'payishi achinarli holat. Shu o'rinda jinoyatchilik tushunchasiga to'xtalib o'tsak.

Jinoyat – jinoyat kodeksi bilan taqiqlangan, aybli ijtimoiy xavfli qilmish harakat yoki harakatsizlik.

Voyaga yetmaganlarning jinoyatchiligi esa bu 14yoshdan 18 yoshgacha bo'lgan aqli raso yoshlarning jinoyat sodir etishidir. Yaqin yillar davomida bu tushuncha keng qo'llaniladigan bo'ldi. Buning asosiy sabablaridan biri ayni o'smirlik chog'ida ularga e'tibor berilmaganligidir. Aynan shu sababli ham voyaga yetmaganlarning jinoyatchiligi tushunchasi keng qo'llanilmoqda. Buni isboti sifatida stat.uz sayti statistik ma'lumotlariga qarasak

YILLAR	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
16-17 yoshlar o'rtasida jinoyatchilik	2011	1828	1	1	9	6	1	2	2
			630	372	03	89	088	151	434

Voyaga yetmaganlarga nisbatan sodir etiladigan tazyiq va zo'ravonliklarni oldini olish uchun tashkilotlar bilan hamkorlikni takomillashtirish bir qator muhim choralardan iborat bo'lishi mumkin. Bu borada amalga oshiriladigan faoliyatlar quyidagi yo'nalishlarda bo'lishi mumkin:

Voyaga yetmaganlarga nisbatan zo'ravonlikni oldini olish uchun davlat organlari va huquqni muhofaza qilish organlari bilan yaqindan hamkorlik qilish muhim. Ushbu organlar maxsus tahlil va monitoring tizimlarini yaratishi, shuningdek, voyaga yetmaganlarga nisbatan jinoyatlarni tez va samarali aniqlash va jazolash uchun maxsus bo'limlarni tashkil etishi kerak.

Tizimda yuridik yordam, shuningdek, voyaga yetmaganlar uchun maxsus advokatlar, psixologlar va rehabilitatsiya xizmatlari taqdim etilishi zarur.

Maktablar, kollejlari va o'quv yurtlari bilan birgalikda zo'ravonlikka qarshi ta'lim va targ'ibot ishlari olib borish kerak. Bu yerda voyaga yetmaganlarga zo'ravonlik, haqorat va tazyiqning nima ekanligi, ularning huquqlari haqida ma'lumot berish muhim.

Ijtimoiy xizmatlar, yoshlar markazlari va rehabilitatsiya markazlari bilan hamkorlikda yoshlarning ruhiy va jismoniy salomatligini qo'llab-quvvatlash uchun dasturlarni tashkil etish lozim.

Mahalliy jamoalar va nohukumat tashkilotlari (NHT) bilan yaqin aloqalar o'rnatish, ularning resurslaridan samarali foydalanish, jamoatni zo'ravonlikni oldini olish va profilaktika qilishda faol jalb etish kerak. Jamoat tashkilotlari o'quvlar, seminarlar, ommaviy targ'ibotlar va "qizil chiroq" tizimlarini ishlab chiqish orqali odamlarni ogohlantirishlari mumkin.

NHTlar yordamida foydalanuvchilarni zarur huquqiy, psixologik va tibbiy yordam bilan ta'minlash mumkin.

Voyaga yetmaganlar uchun sog'liqni saqlash tizimi va psixologik yordam markazlarini yanada rivojlantirish kerak. Bunda, o'zining qiyin sharoitlariga duch

kelgan yoshlarni va ularning o'ziga ishonchini qaytarish maqsadida psixologik reabilitatsiya dasturlari ishlab chiqilishi lozim.

Zo'ravonlikka uchragan voyaga yetmaganlar uchun maxsus psixoterapevtik xizmatlarni tashkil etish, shuningdek, yotgan kasalliklar va psixologik jarohatlarni davolashga e'tibor qaratish zarur.

Voyaga yetmaganlarga nisbatan zo'ravonlikni kamaytirish uchun zamonaviy monitoring tizimlari joriy etilishi kerak. Bu tizim o'z ichiga barcha ta'sirchan organlar va tashkilotlarni jalb etgan holda, zo'ravonlik holatlari haqida tezkor xabar berish va tezkor choralar ko'rishni ta'minlashi mumkin.

Zamonaviy texnologiyalar, xususan, internet, mobil ilovalar va ijtimoiy tarmoqlar orqali yoshlar o'rtasida ma'lumot tarqatish, zo'ravonlikni oldini olish bo'yicha interaktiv dasturlar va o'yinlar ishlab chiqish mumkin. Bu metod yoshlarni o'z huquqlari haqida ogoh qilish va ularga tegishli yordam olish imkoniyatlarini ko'rsatish uchun samarali bo'lishi mumkin.

Bu chora-tadbirlar voyaga yetmaganlarga nisbatan tazyiq va zo'ravonlikni kamaytirish uchun kuchli va samarali tizim yaratishda yordam beradi. Tashkilotlar, davlat organlari va ijtimoiy guruhlar o'rtasidagi hamkorlikni yanada kuchaytirish bu muammoning hal etilishiga katta ta'sir ko'rsatadi.

Ma'lumotlarga ko'ra, 2020-yilda 156 ta, 2021-yil 243 ta nomusga tegish jinoyati sodir qilingan bo'lsa, 2020-yilda 154 ta, 2021-yil 208 ta jinsiy ehtiyojni zo'rlik ishlatib g'ayritabiiy usulda qondirish jinoyati sodir etilgan.

Bu kabi holatlar qonunchilikni takomillashtirish zaruratini yuzaga chiqardi. Kuni kecha Prezidentimiz imzolagan *"Xotin-qizlar va bolalar huquqlari, erkinliklari hamda qonuniy manfaatlarini ishonchli himoya qilish tizimi yanada takomillashtirilishi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida"*gi qonun shu maqsadga xizmat qiladi.

Xulosa

Voyaga yetmaganlarga nisbatan sodir etiladigan tazyiq va zo'ravonlikni oldini olish uchun tashkilotlar o'rtasidagi hamkorlikni takomillashtirish muhim ahamiyatga ega. Maqolada keltirilgan tahlil va tavsiyalar asosida, zo'ravonlikni kamaytirish va yoshlarni himoya qilish uchun huquqni muhofaza qilish organlari, ijtimoiy xizmatlar, ta'lim muassasalari, sog'liqni saqlash tizimi va nohukumat tashkilotlari o'rtasida samarali va tizimli hamkorlik o'rnatish zarurligi ko'rsatildi. Ushbu hamkorlik, yoshlarning huquqlarini ta'minlash, ularga zarur psixologik, ijtimoiy va yuridik yordamni taqdim etish, hamda zo'ravonlikka qarshi profilaktik chora-tadbirlarni amalga oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Bundan tashqari, voyaga yetmaganlarga nisbatan zo'ravonlikni oldini olish borasida zamonaviy texnologiyalarni, shu jumladan ijtimoiy tarmoqlar va mobil ilovalar yordamida ma'lumot tarqatish va ogohlantirish tizimlarini joriy etish zarur. Har bir tashkilotning o'z resurslarini va imkoniyatlarini birlashtirgan holda, yoshlarning xavfsizligini ta'minlash, ularning ruhiy va jismoniy salomatligini qo'llab-quvvatlashda samarali tizim yaratish mumkin. Shunday qilib, mazkur maqola, voyaga yetmaganlarga nisbatan tazyiq va zo'ravonlikni oldini olishda tashkilotlar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirishning zaruriyati va unga erishish yo'llarini batafsil ko'rib chiqdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. ХАКИМОВ, С. (2022). АКТИВ ВА ПАССИВ СЕЙСМИК УСУЛЛАРИ ҲАМДА УЛАРНИНГ АСОСИЙ ВАЗИФАЛАРИ. Journal of Integrated Education and Research, 1(2), 30-36.
2. Abdunazarov, A., & Soliev, N. (2020). STUDY OF THE PERFORMANCE OF FRAMELESS CONSTRUCTION STRUCTURES UNDER THE INFLUENCE OF VERTICAL STRESSES OF ULTRA-SUBMERGED THE LYOSS SOILS. Студенческий вестник, 28(126 часть 3), 39.
3. Yuldashev, S., & Hakimov, S. (2022). ТЕМИР ЙЎЛ ТРАНСПОРТИДАН КЕЛИБ ЧИҚАДИГАН ТЕБРАНИШЛАР ҲАҚИДА. Science and innovation, 1(A5), 376-379.

4. Шаропов, Б. Х., Хакимов, С. Р., & Рахимова, С. (2021). Оптимизация режимов гелиотеплохимической обработки золоцементных композиций
5. Xusanov, M. (2022). "Zo'ravonlikka qarshi kurashish: xalqaro tajriba va O'zbekistondagi holat". *Xalqaro huquq va jamiyat*, 11(2), 42-57.
6. Kamilov, S. (2017). "O'zbekistonda yoshlar huquqlarini himoya qilish va rivojlantirish". *Ijtimoiy fanlar va huquq*, 8(1), 101-112.
7. Zaynullayeva, D. (2023). "Zo'ravonlik va uning oldini olish: yoshlar o'rtasida huquqiy madaniyatni oshirish". *Yoshlar va ijtimoiy taraqqiyot*, 9(5), 33-45.